

Graudiem krīze, bet arbūziem cerība

Egita Terēze Jonāne

Tik lietaina vasara, kāda ir šogad, nav piedzīvota, – ūdeni netur nedz dīķi un upes, nedz arī meliorācijas sistēmas, tāpēc tas krājas graudaugu laukos, ganībās un plāvās un rada lielus zaudējumus. Tas ir Latgales zemnieku stāsts “Vietējai Latgales Avīzei” par lietavu postījumiem.

Visi lauki ir ūdenī

Tā stāstījumu par lietavu nodarījumu graudaugu laukiem uzsāka Augšdaugavas novada SIA «Agraris» saimnieks Aleksandrs Harlamovs (juniors). Apsēti ir visi lauki (tie aizņem gandrīz 2000 ha), un galvenās kultūras ir rapsis un kvieši. Stāsta Aleksandrs: «Lietavu dēļ graudaugi nav vēl nobrieduši, tomēr, ja vismaz vienu nedēļu valdītu sauss, saulains laiks, tad varētu sākt novākt visus laukus. Lielais mitrums, ko radīja lietavas, ietekmē kviešu kvalitāti, bet mēs kviešus pagaidām nenovācam. Sākam kult rapša laukus, un tur darbs rit smagi, jo lauki vietām nav izbraucami. Tāpat graudu mitrums ir liels, tāpēc kalte strādā ar dubultu jaudu. Tie ir arī papildu izdevumi. Labāka aina redzama laukos, kas atrodas augstākās vietās, taču lietavas nav pažēlojušas arī tos, tikmēr kūdrainākās lejās viss pludo, pieļauju, ka tur kombains neiebrauks vispār un raža paliks uz lauka. Ja augusts būs sauss, tad ir cerība saglābt ražu, lai arī ražība nebūs liela.»

Govis uzturēt bez siena un zaļbarības – tā ir utopija

Piensaimnieks Vjačeslavs Jačenkovs saimniecībā, kas iekopta Ludzas novada Pildas pagastā, tur 32 govis, šim ganāmpulkam jāsagādā 400–500 siena ruļļi, bet sarūpēti 150 (*saruna notika 1. augustā – E.T.J.*). Viņš pastāstīja, ka lietūs ūdens ir jau tik daudz, ka nevar iebrukt pēc gatavajiem siena ruļļiem (no apakšas tie var sākt pūt, un var gadīties, ka neskarti paliks tikai 50 ruļļi, pieļāva lauksaimnieks). Ja tomēr traktors iebrauc plāvā, tad paliek tik dziļš traktora riepu celš, ka jādomā, vai plāvas nevajadzēs atjaunot. Tāda pati slapja ainava ir graudaugu laukos un ganībās, tāpēc bieži tiek ierobežota gotiņu pārvietošanās, citādi lopi izbradās zāles segu. Diemžēl šī vasara neveicina arī lielus piena izslaukumus. «Govis uzturēt bez siena un zaļbarības – tā ir utopija. Ja ir brīva nauda, varbūt varēs iepirkt sienu un zaļbarību no citiem zemniekiem, bet diezin vai šādā lietainā vasarā kādam būs brīvi siena vai zaļbarības ruļļi. Atliek sagaidīt labu laiku, lai dotos plaut plāvas un graudaugus, zirņi gan ir pagalam (arī tos audzējam paši un izmantojam lopbarībā),» teica Vjačeslavs Jačenkovs.

Kartupeļiem būs krietni zemākas ražas

«Kartupeļi apstādīti gandrīz 2 ha (citus dārzeņus šogad neaudzējam) divas nedēļas vēlāk. Pēc lietavām vagās stāv ūdens, nav iespējams tos izvagot, aug nezāles, un bumbuļu attīstības temps ir lēns. Pieļauju, ka raža būs krietni zemāka. Man ir līgumi ar Augšdaugavas novada skolām, un šobrīd grūti prognozēt, kā šīs saistības būs izpildāmas. Arī graudaugiem mitruma ir par daudz. Tā lauka daļa, kur ir pārlietu liels mitrums, vairāk izskatās pēc plāvas, zirņus tur grūti saskatīt. Vienīgi priecē augļu dārzs, kur ābeles ir pārbagātas ar āboliem, tagad mēs spiežam sulas lielos apjomos,» teica zemnieku saimniecības «Mazie Gavari» saimnieks Jānis Gavars (Preiļu novads).

Arbūziem izšķirošais būs augusts

mūs un pircējus varētu priecēt augusta beigās vai septembra sākumā,» pastāstīja Māra Ziemele.

Pludo arī mazdārziņi

kuo reize ir itymā nedēļā (*saruna notika 31. jūlijā – E.T.J.*), jū zeme vairs naspieļ jimt pretī lelū leitu. Juopīzeimej, ka muns mozdoruzeņš nikod nav stuoviejs iudinī. Parosti uzleist i ūtrā dīnā vyss nūskrīn.

Vyss duorzs god nav iudinī – zamuokuos vītyš pluovoj. Prūtams, ka koč kas izaugs! Dīvenš parosti bez nikuo naatstuoj. Ka zemē sāklu īlīc, koč kas vysod izaug. Švakuok tim, kas nikuo naīsiej.»

Lauksaimniecībā izsludina ārkārtas situāciju

Otrdien, 5. augustā, Ministru kabineta ārkārtas sēdē pēc Valsts prezidenta Edgara Rinkēviča rosinājuma valdība izsludināja ārkārtas situāciju lauksaimniecībā līdz 4. novembrim. Līdz ar to, kā informē Ministru kabineta preses dienests, Valsts ieņēmumu dienests atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām iespējām varēs nepiemērot soda sankcijas par normatīvajos aktos noteikto pienākumu neizpildi tiem lauksaimniekiem, kuri 2025. gadā cietuši nelabvēlīgo meteoroloģisko apstākļu dēļ. Savukārt kredītiestādes un citas finanšu iestādes, ņemot vērā ārkārtējās situācijas statusu, varēs piemērot dažādus risinājumus lauksaimniekiem, kuri 2025. gadā cietuši nelabvēlīgo meteoroloģisko apstākļu dēļ, piemēram, kredītu pamatsummas atlikšanu, procentu maksājumu pārskatīšanu, maksājumu grafiku maiņu bez soda sankcijām u. c. Tāpat arī citi līgumsaistībās esošie Latvijas un starptautiskie sadarbības partneri varēs izvērtēt iespēju nepiemērot soda sankcijas tiem lauksaimniekiem, kuri 2025. gadā cietuši nelabvēlīgo meteoroloģisko apstākļu dēļ.

Zemkopības ministrijas pārstāve Sintija Satrakša informēja, ka Zemkopības ministrija uz nenoteiktu laiku pagarināja lietavās applūdušo lauksaimniecības zemju pieteikšanu Lauku atbalsta dienestā. Turklāt šogad šis dienests neuzskatīs par neatbilstību gadījumus, kad zālāju platība nav noganīta vai nopļauta līdz tiešo maksājumu un agrovides pasākumu noteiktajiem termiņiem. Lauksaimnieks šo platību noganīšanu vai nopļaušanu varēs veikt jebkurā laikā pēc ārkārtas apstākļu iedarbības beigām. Tāpat lauksaimniekam nav jāziņo LAD par ārkārtas apstākļiem, kas ietekmē bioloģiski vērtīgā zālāja apsaimniekošanu.

Zemkopības ministrija jau ir vērsusies Eiropas Komisijā ar aicinājumu no Eiropas Savienības budžeta kompensēt cietušajiem Latvijas lauksaimniekiem nelabvēlīgo klimatisko laika apstākļu radītos zaudējumus.

Noderētu jebkāds atbalsts

Aleksandrs Harlamovs (juniors) atzina, ka lauksaimniekiem noderētu jebkāds atbalsts no valsts vai Eiropas Savienības tāpēc, ka šis gads ir ļoti smags, pat kritisks, – tas, varam pieļaut, noslēgsies ar lieliem ražas un finanšu zaudējumiem. Arī Vjačeslavs Jačenkovs atbalsta kompensācijas, citādi būs jāsamazina ganāmpulks.

Jāiestarpina, ka abi jau ir pieteikuši lietavu postītās platības Lauku atbalsta dienestam.

Vaicāts, vai nevajadzētu laukus apdrošināt, Aleksandrs Harlamovs (juniors) teica, ka šogad tas netika izdarīts, lai gan iepriekšējos gados lauki bija apdrošināti. «Iepriekšējo gadu pieredze bija tāda, ka apdrošināšana nebija vajadzīga, un šis pavasaris bija cerīgs, ka viss būs labi, tāpēc laukus neapdrošinājām. Lai gan tagad saprotu, ka tas bija jādara,» teica «Agraris» saimnieks.

Runājām arī par meliorācijas sistēmu uzturēšanu kārtībā. Aleksandrs Harlamovs (juniors) skaidroja, ka šo sistēmu uzturēšanai vajag lielu naudu, kuras nav, tāpēc zemnieks meliorācijas sistēmas var atjaunot vai izbūvēt no jauna ļoti reti. Ja būtu valsts atbalsts meliorācijas sistēmas uzturēšanai, tad to atjaunošanas un ierīkošanas darbs ritētu raitāk. Taču šogad pie applūdušajiem laikiem nav vainojama meliorācija, bet gan intensīvās lietavas, kas pārpludinājušas upes, ezerus, dīķus un laukus, novērojis Aleksandrs Harlamovs (juniors).

EKSPERTA VIEDOKLIS

**Biedrības «Zemnieku saei-
ma» pārstāvis Mārtiņš Trons:**

«Latgalē lietavu dēļ situācija nav iepriecinoša. Ja skatāmies no pavasara perioda, tad aptuveni 20 % vasarāju netika iesēti, un no iesētajiem vismaz 20 % ir gājuši bojā, bet atlikušie ir gan labāki, gan sliktāki. Tāpat 5–10 % ziemāju ir gājuši bojā. Arī lopkopībā ir daudz problēmu. Aprūtināta lopbarības sagāde, proti, sienu nav iespējams sagatavot vispār, vienīgi tās saimniecības, kurām ir atbilstoša tehnika, tin skābsienu ruļļos vai liek skābsienu bedrēs. Palieņu plāvās nav iespējams uzdzīt nedz lopus ganīties, nedz pļaujmašīnas, jo tur stāv ūdens. Augļu un dārzeņu audzētājiem jau pavasara salnas postīja dārzus, tagad var teikt, ka ir saimniecības, kur gājuši bojā 50–70 % kartupeļu un arī daļa dārzeņu, otra daļa vēl aug mokoties.

Ir sākusies ražas novākšana, arī tā aizrit ar grūtībām. Ziemas mieži ir nokulti, un sākusies ziemas rapša un ziemas kviešu kulšana (arī to, kas ir veldrē, lai tie nesāktu dīgt), bet darbs notiek ar buksēšanu un grimšanu – daudz kur uz laukiem stāv ūdens. Mitrāki lauki ir atstāti uz vēlāku laiku, bet pēc diviem trim lietiem tur nebūs vairs ko kult. Zirņi šur tur ir labi, bet šur tur – slikti vai pagalam. Latgalē pamazām laukus jāsagatavo rapša sējai (tas ir 14.–15. augusts) un rudens sējai.

Mēs ceram, ka Eiropas Komisija palīdzēs Latvijas lauksaimniekiem tikt galā ar šo krīzes situāciju (tā ir tāda pati arī Lietuvā). Arī pašiem lauksaimniekiem jāpievērš lielāka uzmanība meliorācijai un jāsaprot, kuros laukos ko sēt, varbūt, piemēram, mitrākās, kūdrainās vietās der audzēt zāli lopbarībai vai sēklai. Tāpat šajā reģionā labi iederas ziemāji, bet ir jāizvēlas ziemcietīgas rapša un kviešu šķirnes. Labs kultūraugs ir auzas, tikmēr rudziem nav laba cena un noiets. Saimniecībām, kur ir mazākas platības, der padomāt par kartupeļu audzēšanu, jo tā ir gana ienesīga nozare. Latgalē tomēr ir vērts apdrošināt ziemas rapša un ziemas kviešu laukus tieši kailsala dēļ. Tāpat ir vērts izmantot Eiropas Savienības atbalsta programmu mazajiem lauksaimniekiem un jaunajiem lauksaimniekiem finansējumu.

Es zinu, ka zemnieki ir tā tautas daļa, kas nekad nepadosies. Mums visiem arī šoreiz ir jāturas un jācer, ka būs labāk. Kurš tad cits strādās mūsu zemē, ja ne mēs paši.» ▼

Lauksaimnieku arhīva un publicitātes foto

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Graudiem krīze, bet arbūziem cerība» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds